

بسم الله الرحمن الرحيم

جلوه‌های سلوک در منطق الطیر و الهی‌نامه عطار

مریم علوی

سرشناسه	:	علوی، سیده مریم، ۱۳۶۱ -
عنوان قراردادی	:	منطق الطیر، برگزیده، شرح
	:	الهی نامه، برگزیده، شرح
عنوان و نام پدیدآور	:	جلوه های سلوک در منطق الطیر و الهی نامه عطار / مریم علوی، ویراستار سیدمحمد حیدری ثانی.
مشخصات نشر	:	مشهد: آبان برتر، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	:	۱۸۲ص.
شابک	:	۱۵۰۰۰۰ ریال: ۲-۰۵-۷۸۷۳-۶۰۰-۹۷۸
وضعیت فهرست نویسی	:	فیبا
یادداشت	:	کتابنامه
موضوع	:	عطار، محمدبن ابراهیم، ۵۲۷-؟۶۲۷ق -- نقد و تفسیر
موضوع	:	Attar, Farid al-Din, d. ca. 1230 -- Criticism and interpretation
موضوع	:	عطار، محمدبن ابراهیم، ۵۲۷-؟۶۲۷ق. منطق الطیر -- نقد و تفسیر
موضوع	:	Attar, Mohammad ebn Ebrahim. Manteq - ol - Tair -- History and criticism
موضوع	:	عطار، محمدبن ابراهیم، ۵۲۷-؟۶۲۷ق. الهی نامه -- نقد و تفسیر
موضوع	:	آداب طریقت در ادبیات
موضوع	:	Customs of the order in literature*
موضوع	:	شعر فارسی - قرن ۶ق. - تاریخ و نقد
موضوع	:	Persian poetry -- 12th century -- History and criticism
شناسه افزوده	:	عطار، محمدبن ابراهیم، ۵۲۷-؟۶۲۷ق. منطق الطیر، شرح
شناسه افزوده	:	عطار، محمدبن ابراهیم، ۵۲۷-؟۶۲۷ق. الهی نامه، شرح
رده بندی کنگره	:	۹۵۰۰۸۰ - ۵ / ع. IR۵۰
رده بندی دیویی	:	۱۶۱ / ۲۳
شماره کتاب شناسی ملی	:	۴۴۵۳۹۵۰

جلوه های سلوک در منطق الطیر و الهی نامه عطار

نویسنده:	مریم علوی
ویراستار:	سیدمحمد حیدری ثانی، از «ویراستاران»
صفحه آرا:	سیدحمید حیدری ثانی، از «ویراستاران»
طراح جلد:	سعید جعفری
شمارگان:	۱۰۰۰ نسخه
نوبت چاپ:	چاپ اول، پاییز ۱۳۹۵
چاپ:	پیشگام

شابک: ۲-۰۵-۷۸۷۳-۶۰۰-۹۷۸

پخش: مرکز گسترش نشر ایران (مگنا)، تلفن: ۰۵۱۳۸۵۵۷۷۸۹ و ۰۹۱۵۷۰۰۷۰۶۶

pub@magnabook.ir و www.magnabook.ir

تمامی حقوق برای نویسنده محفوظ است.

پیشگفتار

از دیرباز اندیشه‌ها به درد معرفت، به دنبال چرایی‌های خود می‌گشت و از پس این جست‌وجو، گاهی خسته و ناتوان از طی مسافتات سلوک، از طی طریق باز می‌ماند. بزرگانی در تأسیس مکتب تصوف و عرفان و سلوک ایرانیان نقش به‌سزا داشتند که در آن میان می‌توان از نوابی نام برد که نه تنها صعب‌بودن این راه بی‌انتهای آن را در نظر نگرفت، بلکه برای رسیدن به کعبه جان و نوشیدن از سرچشمه حقیقت، سروجان نثار کردند. جماعه بزرگان و شاه‌بازان طریقت، می‌توان چون مولانا، سنایی، منصور حلاج، ملاصدرا، شیخ اسرار، سه وردت و... را نام برد و سرانجام شیخ فریدالدین عطار نیشابوری که از جمله نوابی بود که سیمرغ وار به طیران در عالم معنا به پرواز درآمد. تا قله حقیقت پر گشود، محو و فنا در محبوب شد، در هستی نیست شد. مانند خطره به دریا پیوست، در وادی‌های هولناک این طریق بی‌امان به کشف بسیاری از رموز و رفع بسیاری از حجب این راه بی‌نهایت نایل شد، آثار بی‌بدیلی از خود به‌جا گذاشت که اگر بگوییم تکرارنشده‌ای، سخن به‌آراف نگفتم و چه خوش ادعا کرد، سر لوحه صوفیان صفا، مولانا که عطار را «روح عالم معنا» نامید و در «حقیقه افله سالاران» این راه بی‌نهایت، سنایی قرار داد.

این عاشق سوخته‌جان و پروبال سوخته که با شمع طریقت به شامراه طریقت قدم نهاد و با کشش‌های غیبی و جلوه‌های محبوب بر دلش (جلوه‌های افعالی و صفاتی و ذاتی) چنان شوری به جانش افکند و او را سوزاند که از هرچه غیر او بود، آزاد شد و در غیرت معشوق به سوزوگداز پروانه‌ای پرداخت و با تنی سوخته و درمانده و مجروح به دروازه حقیقت رسید و عمری را با صبر و شکیبایی و

جانبازی، با سوزوگذاری طاقت‌فرسا و رضا و تسلیمی که نصیب کمتر کسی می‌شود، پای در دامن همت کشید و آثار بدیعی چون الهی‌نامه و منطق‌الطیر از خود به یادگار گذاشت.

این کتاب برای آشنایی عزیزان با این عارف بزرگ و تجلی جلوه‌های سلوک در دو اثر ذکرشده از این عارف نامی نوشته شده تا بدانند که مردان سلوک، مردوار اولین مرحله که بر دلشان تجلی می‌کند، تجلی افعالی است و پس از آن در پی طی مراحل سلوک و تزکیه و تهذیب نفس دارای خصال محموده می‌شوند که لایق تجلی صفات الهی می‌گردند. در آخر نیز تجلی ذاتی و شهودی رسیدن سالک به مرحله فناء فی الله و بقاء بالله است که چاشنی آن برگرفته از حکایات آثار شیخ است.

www.ketab.ir

فهرست

۲	پیشگفتار
۵	فهرست
۹	فصل اول: هویت تاریخی و فرهنگی
۱۱	۱.۱. مقدمه
۱۲	۲.۱. نیشابور از نظر موقعیت جغرافیایی و تاریخی
۱۲	۳.۱. نیشابور از نظر پایگاه علمی و ادبی
۱۳	۴.۱. مشخصات اجتماعی قرن ششم و هفتم
۱۴	۱.۴.۱. نتایج حمله مغول در قرن ششم و هفتم
۱۵	۲.۴.۱. پناهگاه‌های فرهنگ ایران
۱۶	۵.۱. اختصاصات شعر پارسی در قرن ششم و هفتم
۱۸	۶.۱. موضوع‌های رایج در شعر
۱۹	۷.۱. سرچشمه‌های شعر عطار
۱۹	۱.۷.۱. غزل عطار
۲۱	۸.۱. آثار
۲۱	۹.۱. عرفان و اندیشه
۲۳	۱۰.۱. مذهب
۲۵	۱۱.۱. افسانه‌ها و حکایت‌هایی در باب تحول و شهادت
۲۷	فصل دوم: پیدایش تصوف و عرفان در اسلام
۲۹	۱.۲. مقدمه
۲۹	۱.۱.۲. قرن دوم
۳۰	۲.۱.۲. قرن سوم
۳۱	۳.۱.۲. قرن چهارم
۳۱	۴.۱.۲. قرن پنجم
۳۲	۵.۱.۲. قرن ششم
۳۳	۶.۱.۲. قرن هفتم
۳۳	۲.۲. دلایل پیشرفت تصوف در اسلام

- ۳.۳. تأثیر افکار هندی و بودایی در پیدایش تصوف در اسلام ----- ۳۴
- ۴.۲. تأثیر افکار و آرای فلسفه افلاطون و نوافلاطونیان بر تصوف اسلام ----- ۳۵
- ۵.۲. تأثیر افکار و دیانت مسیحیت بر تصوف اسلامی ----- ۳۶

فصل سوم: وحدت وجود ----- ۳۹

- ۱.۳. مقدمه ----- ۴۱
- ۲.۳. وحدت وجود از نظر هندوها ----- ۴۲
- ۳.۳. وحدت وجود از نظر فهلویون (اشراق) ----- ۴۲
- ۴.۳. وحدت وجود از نظر صوفیه ----- ۴۳
- ۵.۳. وحدت وجود از نظر عرفا ----- ۴۴

فصل چهارم: یرنده در رساله الطیرها ----- ۵۲

- ۱.۴. مقدمه ----- ۵۵
- ۲.۴. مقایسه منق الطیر عطار با سایر رساله الطیرها ----- ۵۵
- ۳.۴. شباهت‌ها و تفاوت‌ها ----- ۵۶
- ۳.۴. مقایسه رساله الطیر عطار با غزالی با غلق الطیر عطار ----- ۵۷
- ۱.۳.۴. منطق الطیر ----- ۶۰
- ۲.۳.۴. خلاصه منق الطیر عطار ----- ۶۱
- ۳.۳.۴. نماد پرندگان در منطق الطیر عطار ----- ۶۲
- ۱.۳.۳.۴. بلبل ----- ۶۲
- ۲.۳.۳.۴. طوطی ----- ۶۳
- ۳.۳.۳.۴. طاووس ----- ۶۳
- ۴.۳.۳.۴. بط ----- ۶۳
- ۵.۳.۳.۴. کبک ----- ۶۳
- ۶.۳.۳.۴. هما ----- ۶۳
- ۷.۳.۳.۴. بوتیمار ----- ۶۳
- ۸.۳.۳.۴. جغد (بوف) ----- ۶۴
- ۹.۳.۳.۴. صعوه ----- ۶۴
- ۱۰.۳.۳.۴. تجلی ----- ۶۴
- ۴.۴. جلوه‌های سلوک در منطق الطیر و الهی نامه ----- ۶۵
- ۱.۴.۴. مبارزه با موانع راه کامل ----- ۶۹
- ۲.۴.۴. عذرآوردن مرغیان در راه سلوک ----- ۷۱
- ۳.۴.۴. عذرآوردن طوطی ----- ۷۲
- ۴.۴.۴. عذرآوردن طاووس ----- ۷۲
- ۵.۴.۴. عذرآوردن بط ----- ۷۳
- ۶.۴.۴. عذرآوردن کبک ----- ۷۳
- ۷.۴.۴. عذرآوردن هما ----- ۷۴
- ۸.۴.۴. عذرآوردن باز ----- ۷۵
- ۹.۴.۴. عذرآوردن بوتیمار ----- ۷۵
- ۱۰.۴.۴. عذرآوردن بوف (جغد) ----- ۷۵
- ۱۱.۴.۴. عذرآوردن صعوه ----- ۷۶

۷۷	-----	۱۲.۴.۴. سؤال مرغان از کیفیت سلوک
۷۸	-----	۱۳.۴.۴. عزم کردن مرغان به حضرت سیمرغ
۸۲	-----	۱۴.۴.۴. پیمودن مراحل کمال
۸۳	-----	۵.۴. منازل سلوک در منطق الطیر و الهی نامه
۸۳	-----	۵.۴. ۱. طلب
۸۷	-----	۵.۴. ۱. طلب در الهی نامه
۹۵	-----	۵.۴. ۲. عشق
۹۷	-----	۵.۴. ۱. ۲. خلاصه داستان و مسائل عرفانی موجود در حکایت شیخ صنعان
۱۰۳	-----	۵.۴. ۲. ۲. عشق در الهی نامه
۱۱۱	-----	۵.۴. ۳. معرفت
۱۱۸	-----	۵.۴. ۱. ۳. معرفت در الهی نامه
۱۲۲	-----	۵.۴. ۴. استغنا
۱۲۶	-----	۵.۴. ۱. ۴. استغنا در الهی نامه
۱۳۰	-----	۵.۴. ۱. ۵. توحید (جلوه و تجلی بر سالک)
۱۳۸	-----	۵.۴. ۱. ۵. ۱. توحید در الهی نامه
۱۴۵	-----	۵.۴. ۶. حیرت
۱۵۳	-----	۵.۴. ۱. ۶. حیرت در الهی نامه
۱۵۴	-----	۵.۴. ۷. فقر و فنا
۱۵۶	-----	۵.۴. ۱. ۷. فقر
۱۵۶	-----	۵.۴. ۲. ۷. فنا
۱۵۹	-----	۵.۴. ۳. ۷. تفاوت حلاج و عطار
۱۶۴	-----	۵.۴. ۴. ۷. فقر و فنا در الهی نامه
۱۶۷	-----	۴.۶. مراتب سلوک
۱۶۸	-----	۴.۶. ۱. تخلیه
۱۶۸	-----	۴.۶. ۲. تخلیه
۱۶۸	-----	۴.۶. ۳. تجلی
۱۶۸	-----	۴.۶. ۱. ۳. تجلی افعالی (محاضره)
۱۶۸	-----	۴.۶. ۲. ۳. تجلی صفاتی (مکاشفه)
۱۶۹	-----	۴.۶. ۳. ۳. تجلی ذات
۱۷۳	-----	فصل پنجم: کلام آخر
۱۷۹	-----	کتابنامه